

DEPOZITUL DE UNELTE DACICE DE PE MUNTELE STRIMBU DE LINGĂ GRĂDIȘTEA MUNCCELULUI

În cursul lunii aprilie 1958 a fost descoperit întâmplător, pe o terasă a muntelui Strimbu, din apropierea cetății de la Grădiștea Muncelului, un important depozit de unelte agricole și scule meșteșugărești dacice, de fier. Depozitul a fost găsit la o adâncime de 25 cm, îngrămădit pe o suprafață de circa 1,5 m², împreună cu un vas, probabil o ceașcă, ale cărei fragmente s-au pierdut. Obiectele au fost predate Muzeului raional din Sebeș, unde se păstrează în prezent¹. Depozitul cuprinde următoarele unelte agricole și scule meșteșugărești :

1. *Fier de plug* în forma unei bare aplatizate cu vârful triunghiular, îndoit și lățit ca o lingură, cu o puternică nervură mediană; cîrligul de fixare este rupt. Deși fierul este mâncat de rugină, starea lui de conservare este satisfăcătoare. Dimensiuni : lungime totală 29,2 cm, lățimea maximă a brăzdarului 6 cm, lățimea maximă a mînerului 3,6 cm, iar grosimea barei 1,3 cm (fig. 1/1 și fig. 3/1); (inv. 1931/1377). •

2. *Fier de plug*, aproape de aceeași formă ca cel precedent, dar mai scurt și cu cîrligul de fixare aproape intact. Dimensiuni : lungimea 24 cm, lățimea maximă a brăzdarului 6,7 cm, lățimea maximă a mînerului 4 cm și grosimea 1,2 cm (fig. 1/2 și fig. 3/2); (inv. 1932/1978).

3. *Cuțit de plug* lucrat dintr-o bară de fier aplatizată, cu partea inferioară mult lățită și ascuțită pe una din laturi; cuțitul propriu-zis este ușor curbat spre interior; tăișul este mâncat de rugină; starea de conservare satisfăcătoare. Dimensiuni : lungime totală 36 cm, lățimea maximă a cuțitului 5 cm, lățimea maximă a mînerului 3 cm, iar grosimea 1,2 cm (fig. 1/3 și fig. 3/3); (inv. 1939/1379).

4. *Săpoi* (tîrșiță), cu muchia rotunjită, gaura de fixare a cozii de formă ovală, corp alungit și tăișul mult lățit; marginile și tăișul deteriorate. Dimensiuni : lungimea 22,1 cm, lățimea maximă 8 cm, grosimea 1,7 cm, diametrele găurii de fixare a cozii 4 × 3 cm. Starea de conservare este relativ bună (fig. 1/5 și fig. 3/4); (inv. 1934/1380).

¹ Mulțumim pe această cale directorului Muzeului din Sebeș, I. Raica, pentru bunăvoința de a ne fi pus la dispoziție spre publicare acest depozit.

5. *Fragment de săpoi*, partea inferioară, cu tăișul știrbit. Starea de conservare mijlocie. Dimensiuni : lungimea 15 cm, lățimea maximă 9 cm și grosimea 1,5 cm (fig. 1/4 și fig. 3/5); (inv. 1935/1381).

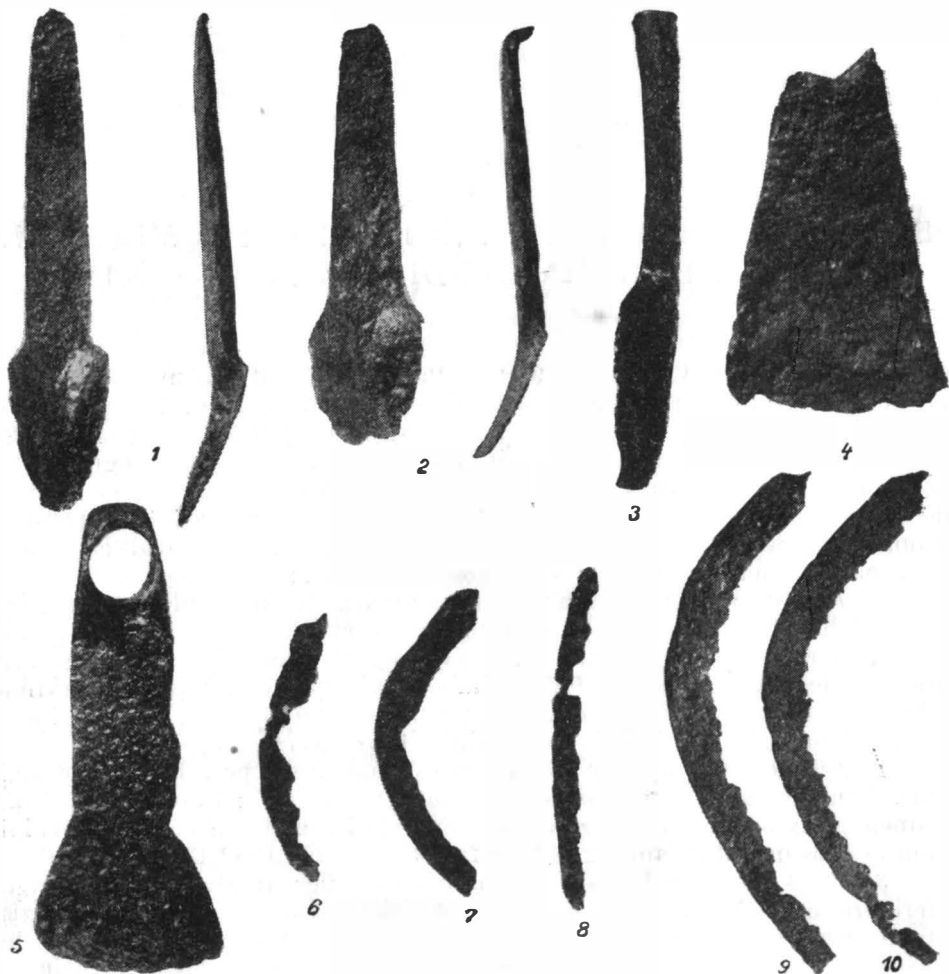

Fig. 1. — Strlmbu. Unelte agricole.

6. *Fragment de seceră curbă*, într-o foarte proastă stare de conservare, având doar urme din limba de fixare a mînerului. Dimensiuni : lungimea 13 cm, lățimea maximă a lamei 1,8 cm (fig. 1/6 și fig. 3/7); (inv. 1387).

7. *Fragment de seceră curbă*, ceva mai bine păstrat, cu resturi din limba de fixare a mînerului. Dimensiuni : lungimea 15 cm, lățimea maximă 2 cm (fig. 1/7 și fig. 3/8); (inv. 1389).

Fig. 2. — Seule meșteșugărești și arme. 1—7, *Strimbu*; 8, *Căplna*; 9, *Custuri*; 10, proveniență necunoscută; 11, *Petrești*.

8. *Fragment de seceră* (?) de o formă ușor curbată, cu o lamă îngustă; stare de conservare proastă. Dimensiuni: lungimea 17 cm, lățimea maximă 1,3 cm (fig. 1/8 și fig. 3/6); (inv. 1388).

9. *Coasă* cu lama curbată, virful rupt, tăișul știrbit; prevăzută cu un cîrlig pentru fixarea cozii. Starea de conservare satisfăcătoare. Dimensiuni: lungimea 37 cm, lățimea maximă 3,6 cm și grosimea muchiei 0,5 cm (fig. 1/9 și fig. 3/9); (inv. 1944/1930).

10. *Coasă* identică celei descrise mai sus, dar prost conservată. Dimensiuni: lungimea 38 cm, lățimea maximă 3,8 cm, grosimea muchiei 0,5 cm (fig. 1/10 și fig. 3/10); (inv. 1945/1391).

11. *Fragment de teslă*, partea superioară, cu o muchie dreptunghiulară, gaura de fixare a cozii aproape rotundă; muchia este prevăzută în dreptul cozii, pe ambele părți, cu două aripi de apărare. Dimensiuni: lungimea 8 cm, grosimea maximă 2,1 cm, diametrul găurii de fixare 2,1 cm și lățimea maximă a părții inferioare 4 cm (fig. 2/1 și fig. 3/11); (inv. 1936/1382).

12. *Teslă* cu două tăișuri, gaura rotundă de fixare a cozii, la mijloc puțin îngroșată; corpul este curbat spre ambele capete, terminate într-o gură ascuțită. Dimensiuni: lungimea 15,6 cm, diametrul găurii de fixare a cozii 2,2 cm, grosimea maximă 1,3 cm și lățimea maximă 2,5 cm (fig. 2/2 și fig. 3/12); (inv. 1937/1383).

13. *Teslă* de aceeași formă ca și precedenta, dar de dimensiuni puțin mai mici. Starea de conservare a ambelor unelte este satisfăcătoare. Dimensiuni: lungimea 13,6 cm, grosimea maximă 1 cm, diametrul găurii de fixare a cozii 1,8 cm, lățimea maximă 2,4 cm (fig. 2/3 și fig. 3/13); (inv. 1938/1384).

14. *Daltă* cu corp rotunjit în partea superioară și prevăzută cu un toc de fixare a cozii, iar în partea inferioară lătit treptat, terminându-se într-o gură bine ascuțită; starea de conservare este bună. Dimensiuni: lungimea 15,5 cm, diametrul găurii de înmănușare 1,4 cm, lățimea gurii 1,2 cm (fig. 2/4 și fig. 3/14); (inv. 1939/1385).

15. *Sfredel* într-o proastă stare de conservare, cu virful distrus complet; în partea superioară modelat pentru fixarea mînerului. Dimensiuni: lungimea 24,2 cm, grosimea maximă 1 cm (fig. 2/5 și fig. 3/15); (inv. 1386).

16. *Virf de lance* în mare parte distrus, cu lama îngroșată mult la mijloc și mînerul prevăzută cu o gaură de înmănușare și loc pentru cuiul de fixare a cozii. Dimensiuni: lungimea 36 cm, lățimea maximă a lamei 3,8 cm și diametrul găurii de înmănușare 1,6 cm (fig. 2/6 și fig. 3/16); (inv. 1946/1392).

17. *Frigare* cu coada răsucită, mijlocul aplatizat și prevăzută cu patru colți indoși dintre care unul singur își păstrează forma inițială. Din lama cu corp aplatizat, se păstrează numai partea inferioară. Dimensiuni: lungimea 33 cm, diametrul cozii 0,9 cm și lățimea la mijloc 2,8 cm (fig. 2/7 și fig. 3/17); (inv. 1922/1374).

În colecțiile muzeului din Sebeș se mai păstrează câteva obiecte din fier, provenite din regiunea cetăților dacice. Astfel, menționăm:

1. *O tortiță de fier* descoperită în anul 1959 pe dealul Măgureanului de la Grădiștea Muncelului; are un diametru de 2,3 cm; (inv. 1375).

2. *O daltă ovală* (descoperită la Căpîlna). Corpul dreptunghiular cu un toc de o formă neregulată, un tăiș lat, cu gura rotunjită. Dimensiuni: lungimea 12 cm, lățimea gurii 5,8 cm, grosimea corpului 2,4 cm și diametrul găurii de înmănușare $2,2 \times 2,4$ cm (fig. 2/8 și fig. 3/18); (inv. 1452).

3. *Topor cu tăișul drept*, descoperit în anul 1954 la locul numit „Custuri” de pe muntele Stănuletele Mare. Are muchia de formă dreptunghiulară, partea găurii de fixare a cozii îngroșată pe cele două laturi, corpul ușor curbat, tăișul aproape drept. Dimensiuni: lungime 18,2 cm, lățime 4,8 cm (fig. 2/9 și fig. 3/19); (inv. 1924/1376).

4. *Topor cu tăișul drept*, provenit din colecția fostului gimnaziu evanghelic din Sebeș, fără nici o indicație a locului de descoperire. Are corpul în formă de ic, ușor curbat și muchia dreptunghiulară. Dimensiuni: lungimea 15,5 cm, lățimea gurii 5,5 cm, grosimea maximă 5,8 cm (fig. 2/10 și fig. 3/20); (inv. 258/89).

5. *Daltă de fier* descoperită în anul 1959 în comuna Petrești. Are corpul rotunjit în partea superioară și prevăzut cu un toc de formă neregulată, iar în partea inferioară se aplatizează treptat până la tăișul drept. Dimensiuni: lungimea 23 cm, lățimea tocului de înmănușare 1,5 cm (fig. 2/11 și fig. 3/21); (inv. 1980).

Descoperirile arheologice din ultima vreme făcute la cetățile dacice și în unele așezări de pe tot cuprinsul țării au adus date noi privitoare atât la uneltele agricole, al căror număr a crescut în mod simțitor, cât și la sculele diferitelor meșteșuguri exercitate de către populația dacică, lărgindu-ne astfel cunoștințele noastre asupra civilizației și culturii dacogetice¹. Locul de frunte în ceea ce privește numărul uneltelor îl deține, cum este și normal, Grădiștea Muncelului, unde până în prezent au fost descoperite 400 de unelte agricole și scule reprezentând diferite meșteșuguri².

Asupra plugului, unealtă de bază în agricultură, D. V. Rosetti și I. H. Crișan au adus unele precizări importante, analizând cele mai de seamă descoperiri de acest gen, făcute până în prezent pe teritoriul patriei noastre. D. V. Rosetti, pe baza descoperirii făcute între comunele Co-

¹ V. Pârvan, *Gelica*, București, 1926, p. 132 și urm., p. 685—705; C. Daicoviciu și colaboratori, *Șantierul Grădiștea Muncelului*, în *SCIV*, IV, 1—2, 1953, p. 164—172, fig. 20 și 21, pl. II; idem, *Celatea dacică de la Piatra Roșie*, București, 1954, p. 130 și urm.; idem, *Le problème de l'État et de la Culture des Daces à la lumière des nouvelles recherches*, în *Nouvelles Études d'Histoire*, București, 1955, p. 124—127; M. Macrea, *Problema separării orașului de sal la daci*, în *Studii și referate privind istoria României*, I, București, 1954, p. 134 și urm., împreună cu discuțiile în jurul acestui referat, publicate în partea a II-a; A. Bodor, *Contribuții la problema agriculturii în Dacia înainte de cucerirea romană*, în *SCIV*, VII, 3—4, 1956, p. 252 și urm.; Radu Florescu, *Agricultura în Dobrogea la începutul stăpînirii romane*, în *SCIV*, VII, 3—4, 1956, p. 367—392 și în *SCIV*, VIII, 1—4, 1957, p. 149—162; R. Vulpe, *La civilisation dace à la lumière des fouilles de Poiana*, în *Dacia*, N. S., I, 1957, p. 147—149, fig. 3; I. H. Crișan, *Un depozit de unelte descoperit la Lechința de Mureș*, în *SCIV*, XI, 2, 1960, p. 285—289, fig. 1—7; D. V. Rosetti, *Un depozit de unelte, unele ștampile anepigrafice și o monedă din a doua epocă a fierului*, în *SCIV*, XI, 2, 1960, p. 392—394, fig. 3; *Istoria României*, I, București, 1960, p. 270—271, fig. 59 și 60; I. Berciu, Al. Popa și C. Băluță, *Celatea dacică de la Piatra Craivii*, în *Materiale*, X (în pregătire).

² C. Daicoviciu, *Le problème ... loc. cit.*, p. 125.

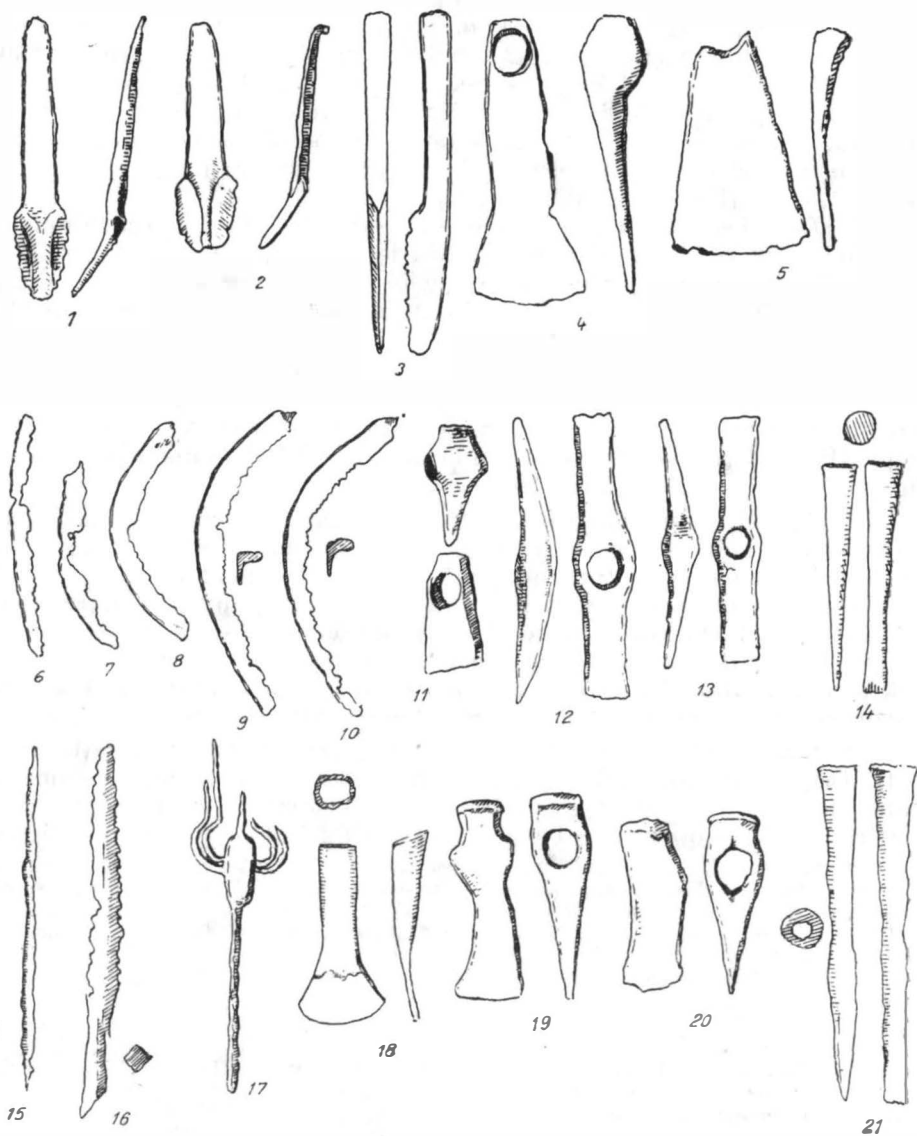

Fig. 3. — Unelte, scule meșteșugărești și arme. 1—17, *Sîrlîmbu*; 18, *Căplîna*, 19, *Cusluri*; 20, proveniență necunoscută; 21, *Petrești*.

tenești și Cetățenii din Vale, r. Muscel, a unui brăzdar și a unui cuțit de plug, prin apropierea ce le face cu exemplarele asemănătoare găsite la Popești, Tinosul, Poiana și Grădiștea Muncelului, precizează forma specifică a brăzdarului de tip daco-getic și ajunge la o datare mai clară a formelor de tranziție ale acestei unelte ¹. I. H. Crișan, prezentând importantul depozit de la Lechința de Mureș, în care pe lângă alte unelte au fost găsite și cinci brăzdare, examinează în mod amănunțit, folosindu-se de toate descoperirile de acest gen, evoluția fierului de plug la noi între secolele II î.e.n. și I e.n., ajungând la determinarea în mod limpede a caracteristicilor tipului de brăzdar daco-getic în comparație cu tipul mai vechi celtic și cu cel roman ². Autorul completează inventarul acestor descoperiri și constată continuitatea brăzdarului daco-getic în epoca romană ca o dovadă concretă a persistenței populației autohtone, care sub influența unei civilizații superioare își menține uneltele de bază, perfecționându-le ³. Cele două exemplare din depozitul de la Strimbu (fig. 1/1,2 și fig. 3/1,2) sînt identice ca formă și dimensiuni cu toate exemplarele de tip daco-getic descoperite în Dacia.

De asemenea cuțitul de plug din depozitul nostru este asemănător cu cuțitele descoperite la un loc cu brăzdarele daco-getice de la Poiana, Cetățenii din Vale, Grădiștea Muncelului și Popești ⁴.

Deși din punct de vedere tipologic brăzdarul de plug daco-getic este bine precizat — bază aplatizată, vîrf triunghiular, în formă de lingură, puternică nervură mediană, cîrlig de fixare — și datarea lui sigură cu inerenta evoluție de-a lungul a trei secole — II î.e.n. — I e.n. —, totuși se pare că problema trebuie adîncită pentru a înțelege mai clar atît evoluția acestei unelte, atît de importantă pentru agricultură, cît și raportul ei cu tipul celtic — îngust ca o lamă de cuțit, margini îndoite, fixat pe talpa de lemn — și cu cel roman — cu margini îndoite în formă de manșon și vîrf triunghiular. Faptul că cele trei tipuri apar în aceeași epocă în cetățile și așezările dacice, precum și în așezările romane după cucerirea Daciei, ne îndreptățește să credem că precizări definitive se vor putea aduce numai după publicarea exhaustivă a numeroaselor unelte agricole descoperite în cetățile dacice din Munții Orăștiei ⁵.

Săpoaiele sînt mai rare, dar totuși ele apar mai ales în săpăturile de la cetățile dacice. Un exemplar a fost descoperit la Grădiștea Muncelului pe terasa a VIII-a — la un loc cu alte unelte —, iar la Piatra Roșie a fost găsit un fragment de săpoi în apropierea turnului C. De asemenea, un exemplar a fost descoperit la Poiana și un altul la Piatra Craivii, în campania de săpături din anul 1961 ⁶. Cele două exemplare din depozitul

¹ D. V. Rosetti, *op. cit.*, p. 292—394, fig. 3/1, 2, 5.

² I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 290—295.

³ *Ibidem*, p. 292—299.

⁴ D. V. Rosetti, *op. cit.*, p. 394 și I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 295.

⁵ În colecțiile Muzeului regional Alba Iulia există pînă în prezent un fier de plug de factură celtică, descoperit la Piatra Craivii, două brăzdare de tip roman, provenite de la cetatea dacică de la Căpîlna și un brăzdar daco-getic, descoperit în 1961 la Apulum. Vezi și V. Pârvan, *op. cit.*, p. 700, fig. 339—340.

⁶ C. Daicoviciu și colaboratorii, *op. cit.*, p. 169; idem, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie*, p. 79 și fig. 7/71; R. Vulpe, *op. cit.*, fig. 3/5. Exemplarul de la Piatra Craivii va fi prezentat în raportul de săpături pe 1961.

de la Strîmbu se aseamănă cu cele de mai sus prezentînd doar mici deosebiri în ceea ce privește forma muchiei și lățimea gurii.

Secerile dacice sînt destul de numeroase aproape în toate așezările, depozitele și descoperirile întîmplătoare. Exemplarele noastre, în linii mari, sînt identice cu cele de la Piatra Roșie, Grădiștea Muncelului, Poiana, Lechința și Piatra Craivii¹. Starea fragmentară, cu mici excepții, a secerilor dacice descoperite pînă acum nu ne îngăduie încă o clasificare mai precisă a diferitelor tipuri, după cum lasă să se întrevadă forma — cu curbura accentuată sau mai puțin accentuată, cu lama mai groasă sau mai subțire etc. — și calitatea prelucrării metalului. Se poate spune că există și în ceea ce privește seceră dacică unele tipuri și unele influențe, care urmează să fie determinate în urma unor descoperiri mai concludente și a unor studii mai aprofundate.

Coase asemănătoare cu cele din depozitul de la Strîmbu au fost descoperite în săpăturile de la Grădiștea Muncelului și Piatra Craivii². Menționăm că pînă în prezent numărul coaselor dacice descoperite este foarte redus. V. Pârvan prezintă două coase „din Ardeal”, de o formă deosebită. El precizează că este vorba „de un tip caracteristic celtic”, nou apărut în ținuturile noastre³. Și în privința coaselor se pare că putem deosebi cel puțin două tipuri: coasele cu cîrlig de fixare al topoariștii perpendicular pe lamă și coasă cu limba de fixare sau gaură de înmănușare a topoariștii.

Unelte dacice de dulgherie au fost găsite în număr destul de mare la Grădiștea Muncelului, cîteva la Piatra Roșie, la Căpîlna și la Piatra Craivii.

Deși tesla este o unealtă indispensabilă dulgherului, totuși este arareori întîlnită. Pînă în prezent, în afară de cele trei din depozitul de la Strîmbu, mai avem un exemplar de la Piatra Craivii descoperit în săpăturile din vara anului 1961.

Din cele patru exemplare pe care le cunoaștem remarcăm că avem două tipuri de tesla: tesla cu două părți egale și corp curbat, putînd fi folosită alternativ la cioplirea lemnului (fig. 2/2,3 și fig. 3/12,13) și tesle cu un singur tăiș și muchie în formă de ciocan (fig. 2/1 și fig. 3/11)⁴. Credem că „toporașul mic pentru lucrări mai fine” descoperit pe platoul cetății de la Piatra Roșie, după formă, este tot o tesla⁵.

Dălți cu gura dreaptă sau ovală, identice cu exemplarele de la Strîmbu, Petrești și Căpîlna, au fost descoperite la Grădiștea Muncelului,

¹ C. Daicoviciu, *Celatea dacică de la Piatra Roșie*, p. 78, pl. 7/3, 9, 13, 16; *Istoria Romniei*, I, fig. 59/1, 2; R. Vulpe, *op. cit.*, fig. 3/3; I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 287, fig. 3/3, 17; V. Pârvan, *op. cit.*, p. 700, fig. 330/2, 332/6,8; 340/5—8. La Piatra Craivii ca și la Grădiștea Muncelului a fost descoperit pînă în prezent un mare număr de seceri.

² C. Daicoviciu și colaboratori, *op. cit.*, p. 169. În săpăturile din 1961, la Piatra Craivii au fost descoperite două coase.

³ V. Pârvan, *op. cit.*, p. 700, fig. 337/3,7.

⁴ Exemplarul de la Piatra Craivii este asemănător cu fragmentul din depozitul de la Strîmbu.

⁵ C. Daicoviciu, *Celatea dacică de la Piatra Roșie*, p. 79, pl. VII/6; vezi și V. Pârvan, *op. cit.*, fig. 332/10.

Piatra Roșie, Poiana și Piatra Craivii ¹. Și în cazul dălților — unelte de scobit în lemn — avem de-a face, până în prezent cu două tipuri bine distincte: dălți cu gura dreaptă și toc rotund, de diferite mărimi, și dălți cu gura ovală și toc prismatic sau oval.

Sfredelile asemănătoare cu exemplarul nostru s-au descoperit la Grădiștea Muncelului și la Piatra Craivii ². Aceste instrumente de lemnărie fiind mai fine, mai ales sfredelul propriu-zis, au fost supuse mai mult distrugerii, din care cauză nu avem nici unul întreg.

Prezența armelor alături de unelte și scule este un lucru obișnuit. Astfel, într-un vas de fier descoperit la Grădiștea Muncelului de pe terasa a VIII-a, la un loc cu topoare, ciocane și dălți, a fost găsit și un fragment de lance ³, iar în săpăturile de la Piatra Craivii, în același loc cu uneltele agricole și scule meșteșugărești, au fost găsite printre alte arme și virfuri de lance.

Frigarea din depozitul de la Strîmbu, unealtă casnică folosită pentru friptul cărnii, pe jar, este al doilea exemplar cunoscut până acum. O frigare identică a fost descoperită în săpăturile de la cetatea dacică de la Căpilna, din anul 1942 ⁴. La Piatra Roșie s-a găsit, în turnul de pază B, o furcă de fier cu trei dinți a cărei tijă este terminată cu un clește cu brațe răsucite, care însă poate face corp comun cu tija furcii. Deoarece lungimea totală a furcii este de 96 cm, este probabil, după formă, să avem de-a face cu o frigare de dimensiuni ceva mai mari ⁵.

Securi dacice, în formă de ic, cu gaură de fixare transversală, asemănătoare cu cele două exemplare din colecțiile Muzeului din Sebeș, au fost descoperite la Grădiștea Muncelului, Poiana, Piatra Roșie ⁶, Căpilna și Piatra Craivii ⁷. O examinare mai atentă și asupra acestui gen de unelte, în privința formei și tehnicii de lucru, ar putea duce la precizarea câtorva tipuri. Vasile Pârvan, examinând securile de la Kösseg, de la Muncaci, de la Ocna Sibiului și cele reprezentate pe Columna lui Traian, distinge patru tipuri: secure-ciocan, „à douille”, cu „tăiș curelar” și un fel de *cateia* ⁸.

Zona de descoperire a depozitului de la Strîmbu, precum și a celorlalte obiecte dacice din colecțiile Muzeului din Sebeș, corespunde cu regiunea cetăților dacice din Munții Orăștiei și Sebeșului, în imediata apropiere a cetăților de la Grădiștea Muncelului și de la Căpilna.

¹ C. Daicoviciu și colaboratori, *op. cit.*, p. 169, idem, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie*, p. 78, pl. VII/10, 11; R. Vulpe, *op. cit.*, fig. 3, care deși este trecută ca o secure cu tub longitudinal prismatic este în realitate o daltă ovală. La Piatra Craivii a fost descoperit un exemplar cu gura dreaptă. Dălți provenite de la Muncaci, la V. Pârvan, *op. cit.*, fig. 332/8; 340/1, 9, 10.

² *Istoria României*, fig. 60/7; I. Berciu, Al. Popa și C. Băluță, *op. cit.*, în *Materiale*, X (în pregătire).

³ C. Daicoviciu și colaboratori, *op. cit.*, p. 169.

⁴ Frigarea se păstrează în colecțiile Muzeului regional Alba Iulia.

⁵ C. Daicoviciu, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie*, p. 82, fig. 29.

⁶ C. Daicoviciu și colaboratori, *op. cit.*, p. 196; C. Daicoviciu, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie*, p. 79, pl. VII/8, 12; R. Vulpe, *op. cit.*, fig. 3/4.

⁷ În colecțiile Muzeului din Alba Iulia se păstrează securi dacice descoperite la Căpilna în săpăturile din anul 1942 și de la Piatra Craivii, descoperite în săpăturile din anii 1960 și 1961.

⁸ V. Pârvan, *op. cit.*, p. 699, fig. 327, 329, 330/14, 15, 342.

Încadrarea categoriilor de unelte și scule în complexul descoperirilor unor obiecte asemănătoare, prin săpături sistematice, simplifică foarte mult datarea acestor materiale. Ele pot fi, cu destulă certitudine, dateate între secolele II î.e.n. și I e.n., adică în perioada de maximă înflorire politică și economică a statului dacic și de intensă locuire a acestor regiuni muntoase.

Și aceste descoperiri fortuite, de unelte agricole, scule meșteșugărești, obiecte casnice și arme, subliniază din nou concluziile formulate până acum, privind dezvoltarea deosebită a agriculturii și meșteșugurilor la care ajunsese populația dacică înainte de cucerirea romană¹.

ION BERCIU și AL. POPA

КЛАД ДАКИЙСКИХ ОРУДИЙ НА ГОРЕ СТРЫМБУ ОКОЛО ГРЭДИШТЯ МУНЧЕЛУЛУЙ

РЕЗЮМЕ

Авторы описывают клад из 17 сельскохозяйственных и ремесленных орудий, обнаруженный весной 1958 года на террасе горы Стрымбу близ дакийской крепости Грэдиштя Мунчелулуй. Дается также описание пяти дакийских изделий, случайно найденных и находящихся в коллекциях районного Музея в Себеше. Авторы подробно исследуют несколько орудий и устанавливают аналогии для каждой категории на основании сделанных до сих пор открытий, главным образом в дакийских крепостях Трансильвании и за Карпатами. При этом они пытаются составить типологическую классификацию. Авторы останавливаются на особенностях гето-дакийского плуга, сравнивая его с кельтским и римским типами. Также отмечается, что среди найденных дакийских орудий можно различить две категории серпов — с большим и меньшим изгибом, с более широким или более узким лезвием, а также две категории долот с прямым лезвием и круглым штырем либо с овальным лезвием и призматическим штырем, и различные категории клиновидных топоров.

Учитывая, что как клад, так и остальные случайно найденные материалы были обнаружены в участке дакийских крепостей и что они тождественны с материалами, находимыми повсюду при археологических раскопках в этой области, их датируют периодом между II в. до н.э. и I в.н.э., то есть эпохой наивысшего экономического и политического расцвета дакийского государства.

¹ C. Daicoviciu, *Le problème...*, p. 125, 133—134; R. Vulpe, *op. cit.*, p. 147—157.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Стрымбу, сельскохозяйственные орудия.

Рис. 2. — Ремесленные орудия и оружие. 1—7, Стрымбу; 8, Капылна; 9, Кустурь; 10, неизвестного происхождения; 11, Петрешть.

Рис. 3. — Орудия, ремесленные орудия и оружие. 1—17, Стрымбу; 18, Капылна; 19, Кустурь; 20, неизвестного происхождения; 21, Петрешть.

LE DÉPÔT D'OUTILS DACES DÉCOUVERT SUR LE MONT STRÎMBU, PRÈS DE GRĂDIȘTEA MUNCELULUI

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent un dépôt d'instruments aratoires et d'outils employés dans différents métiers — 17 pièces en tout —, découvert en 1958 sur une terrasse du mont Strîmbu, à proximité de Grădiștea Muncelului. L'étude comprend également cinq objets daces provenant de découvertes fortuites et faisant partie des collections du Musée du district de Sebeș. Les pièces sont décrites en détail et étudiées par rapport aux découvertes antérieures, notamment celles faites dans les citadelles daces, que ce soient celles de Transylvanie ou celles du versant sud des Carpates; suit pour chaque catégorie un essai de classification typologique. Une attention spéciale a été accordée au soc de charrue dace, dont les caractéristiques sont comparées à celles des types celtique et romain. Les auteurs ont identifié également deux catégories de faucilles (à courbure très marquée ou moins marquée, à lame large ou étroite), deux catégories de burins (à tranchant droit et tige cylindrique ou à tranchant ovale et tige prismatique), ainsi que plusieurs variétés de haches en forme de coin.

La similitude des pièces étudiées et de celles découvertes dans toute la zone des citadelles daces, ainsi que leur provenance exclusive de cette même zone, ont permis aux auteurs de dater l'ensemble du matériel aux IIe siècle av.n.è. — Ier siècle de n.è., c'est-à-dire à l'époque d'apogée de la puissance économique et politique dace.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — *Strîmbu*. Instruments aratoires.

Fig. 2. — Outils appartenant à différents métiers et armes. 1—7, *Strîmbu*; 8, *Caplîna*; 9, *Custuri*; 10, provenance inconnue; 11, *Petrești*.

Fig. 3. — Instruments, outils appartenant à différents métiers et armes. 1—17, *Strîmbu*; 18, *Caplîna*; 19, *Custuri*; 20, provenance inconnue; 21, *Petrești*.

